

การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย*

The Management of Religious Sites as the Tourist Attractions in Loei Province

พระราชปรีชามุณี, พระครูสุธีภัททญาณ และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phrarach Preechamunee, Prakhru Sudhikambhirayan and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prarachpreechamunee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย 2) แหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย 3) การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย มีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมประจำอำเภอและเจ้าหน้าที่เทศบาลประจำตำบล และแบบสนทนากลุ่ม ที่ใช้สำหรับผู้นำชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย พบว่า พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม คุณค่าที่มีอยู่ในงานสถาปัตยกรรม เป็นคติความเชื่อของคนในชุมชน พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลยจึงเป็นการพัฒนาการจากค่านิยม ความเชื่อเป็นแนวทางแห่งปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมหรืออยู่ในกฎกติกาของสังคม การสร้างแนวทางการเรียนรู้้นั้นมักจะสร้างผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. แหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย พบว่า พุทธศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลยมีความโดดเด่นหลายด้าน เช่น ด้านจิตรกรรม ด้านประติมากรรม และด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นพุทธศาสนสถานที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี
3. การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย พบว่า การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีระบบบริหารที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและความปลอดภัยของ

*ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 23 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 26 พฤศจิกายน 2563

นักท่องเที่ยว มีเว็บไซต์ แผ่นพับ ออนไลน์ เฟซบุ๊ก และการสร้างกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจกับนักท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆ จึงต้องมีการจัดเตรียมพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การจัดการพุทธศาสนสถาน; แหล่งท่องเที่ยว

Abstract

The aims of this research were: 1) the development of the Buddhist sites in Loei province; 2) the Buddhist tourist attractions sites in Loei province; 3) the management of the Buddhist sites as the tourist attractions in Loei province. This study employed the qualitative method research by collecting the data from 25 key informants. The tools used in this study was the in-depth interviews used to ask the monks, district culture officers and municipality officers of the sub-districts, the group dynamic was used to collect the data from the community leaders and relevant persons.

The research results were as follows:

1. The development of religious places in Loei province, there is promotion of learning in painting, sculpture and architecture, values in architecture which is the belief of the people in the community. The development of the religious sites in Loei province therefore is a development from values and belief as the way to right practice or to be in the rules of society that creates a learning approach through local wisdom.

2. The Buddhist sites that are tourist attractions in Loei province have many outstanding aspects in terms of Buddhist painting, sculpture and architecture that makes a large number of tourists come to visit each year.

3. The religious site management as a tourist attraction, there is a need for having a mechanism and a management system that is consistent with the needs and safety of travelers. There is a website, an online brochure, Facebook and creation of new activities to create the incentives to tourists in the sites. Therefore, creating religious sites to be a tourist attraction will create income for the community.

Keywords: Management of Religious Sites; Tourist Attractions

1. บทนำ

ความเป็นมาของพุทธศาสนสถานมีความเป็นมาอย่างยาวนาน ในครั้งสมัยพุทธกาลมีหลักฐานอธิบายเนื้อความไว้ว่า สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีอยู่ในป่า วิหารของท่านสวยงาม น่าดู น่าชม ห้องกลางมีระเบียบรอบด้าน จัดเตียง ตั้ง พูก หมอน ไม้เรียวร้อย ตั้งน้ำ ฉันทน้ำใช้ไว้พร้อมบริเวณวิหารเตียนสะอาด ชาวบ้านจำนวนมากพากันมาชมวิหารของท่าน พราหมณ์คนหนึ่งกับภรรยาเข้าไปหาท่านพระอุทายีถึงที่อยู่กราบเรียนว่า พวกข้าพเจ้าอยากชมวิหารของพระคุณเจ้า ท่านพระอุทายีตอบว่า “พราหมณ์ ถ้าเช่นนั้นเชิญชมเถิด” แล้วถือลูกกุญแจไขลิ้มผลึกบานประตูเข้าไปยังวิหาร พราหมณ์เดินตามหลังท่านพระอุทายีเข้าไป (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า พุทธศาสนสถานเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ในพุทธศาสนสถานจึงเป็นแหล่งจูงใจและเป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม การจัดการเพื่ออนุรักษ์ไว้วันนี้จึงมีคุณค่าทางการดำรงพระพุทธศาสนาไว้และยังเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชาติดีขึ้นได้อีกทางหนึ่งอีกด้วย

การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา และมรดกวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องที่มีหลักประสมประสานกันหลายรูปแบบ รวมทั้งการบริหารทางธุรกิจ การจัดการรักษาพุทธศาสนสถาน ซึ่งเป็นมรดก การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุตสาหกรรม

ด้านขนส่ง โบราณคดี พิพิธภัณฑสถาน ศิลปะที่มองเห็นสัมผัสได้และผลผลิตต่างๆ ทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานนั้น ถ้าเราขาดการจัดการที่ดี ย่อมจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะการท่องเที่ยวนั้นจะมีกลุ่มมวลชน ไม่ว่าจะเป็นคนในประเทศและต่างประเทศ เข้ามาอยู่รวมกัน ปัญหาต่างๆ ย่อมเกิดขึ้น เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เหล่านี้ ถ้ามีระบบการจัดการที่ดี ย่อมจะเกิดผลดีต่อพุทธศาสนสถาน

ผลกระทบต่อพุทธศาสนสถาน มีสาเหตุจากการทำการท่องเที่ยว โดยชุมชนซึ่งทุกอย่างที่ได้ดำเนินการไป ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจโดยรอบ ผลกระทบด้านบวก ก็จะส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึก เกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นและทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการ เพื่อให้เป็นตามหลักการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชน จะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชน คือ การรักษาระยะห่างแห่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลัก

ของชุมชน โดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัว เพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน (Tongma, 2014 : 17-22)

จากปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงจำเป็นต้องนำผลกระทบเหล่านั้นมาสู่การวิจัย เพื่อหาคำตอบและค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของการท่องเที่ยวที่มีทั้งคุณและโทษต่อชุมชน จากนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งผลิตสินค้าและบริการ ตามปกติสินค้าและบริการมักจะถูกส่งไปยังผู้บริโภค โดยผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้พบเห็น หรือรู้จักกับผู้ผลิตสินค้าและบริการได้เลยแต่สำหรับการท่องเที่ยวนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั้น มีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ นักวิชาการส่วนใหญ่มักจำแนกผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย เพื่อศึกษาพัฒนาการพุทธศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานและการจัดการพุทธศาสนสถาน เพื่อจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะจังหวัดเลยมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่เป็นทรัพยากรที่เป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากรัฐบาล โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมคู่กับจังหวัดเลยมาเป็นเวลา

ยาวนาน วิธีการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบและเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ดังนี้ 1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ที่ได้จากการศึกษาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ เช่น ทางอินเทอร์เน็ตแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดเลย และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในจังหวัดเลย และ 2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารตำรา หนังสือบทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพัฒนาการพุทธศาสนสถานและการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย จำนวน 3 วัด ประกอบด้วย วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการของพุทธศาสนสถาน การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการพุทธศาสนสถาน เพื่อหาแนวทางพัฒนาพุทธศาสนสถานให้เป็นท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชนและได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วน กล่าวได้ว่า ชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกนี้ จะเป็นตัวแทนที่ดีของชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดเลย ซึ่งจะได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้เป็นอย่างดีและสถานที่ที่ผู้วิจัยได้เลือกนี้มีจำนวน 3 วัด ประกอบด้วย วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา

4. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการวิจัยเรื่อง การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย เพื่อทำการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเชิงลึก ก็จะได้ข้อมูลที่แท้จริงและเป็นประโยชน์ ก่อเกิดต่อการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 1) พระภิกษุสงฆ์ในชุมชน จำนวน 3 รูป 2) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม จำนวน 3 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 5) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 6) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน รวมทั้งหมดจำนวน 25 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการจัดการพุทธศาสนสถาน

ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ได้กำหนดพื้นที่ดังนี้ คือ วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา ซึ่งอยู่ในเขตของสองอำเภอ กล่าวคือ พระธาตุศรีสองรักและวัดเนรมิตวิปัสสนา อยู่ในเขตอำเภอด่านซ้ายและวัดคุณเมืองอยู่ในอำเภอเชียงคาน ดังต่อไปนี้

1. จังหวัดเลยมีอารยธรรมด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรมสถาปัตยกรรมอันอย่างยาวนาน พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย มีการเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปกครองและความนิยมของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัย ที่เข้ามาอยู่และปกครอง การส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม คุณค่าที่มีอยู่ในงานสถาปัตยกรรมๆ ส่วนมากจะกล่าวถึงวรรณกรรมทางประวัติในท้องถิ่นและเรื่องราวของพุทธศาสนา เช่น ทศชาติ (พระเวสสันดรชาดก) ซึ่งเป็นคติความเชื่อของคนในชุมชน พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย จึงเป็นการพัฒนาจากค่านิยม ความเชื่อเป็นแนวทางแห่งปฏิบัติในสิ่งเหมาะสม หรืออยู่ในกฎกติกาของสังคม การสร้างแนวทางการเรียนรู้ นั้นมักจะสร้างผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะท้อนถึงความสำคัญของชุมชนและความเชื่อของคนในท้องถิ่น

1.1 วัดศรีคุณเมือง: แหล่งท่องเที่ยว
- จัดเวทีพบปะพูดคุยและประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ วิเคราะห์ผลดีผลเสียของการจัดการท่องเที่ยวต่อท้องถิ่นและชุมชนให้ความรู้แก่ชุมชนถึงกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน

- จัดกิจกรรม สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันซึ่งดำเนินการได้ในลักษณะต่างๆ คือ ใช้สื่อช่วยในการเสนอข้อมูลข่าวสารระหว่างกันใช้กระบวนการกิจกรรมกลุ่ม

- จัดอาสาสมัคร ปลูกฝังเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการพิทักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว กำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

- จัดรูปแบบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและการจัดสรรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทางวิทยุกระจายเสียงและหรือวิทยุโทรทัศน์ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.2 พระธาตุศรีสองรัก: แหล่งท่องเที่ยว

- มีการจัดทำเว็บไซต์เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นกับหน่วยงานภายนอก

- สำรวจข้อมูล ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายประชาสัมพันธ์ จัดหานักท่องเที่ยวและวางแผนการตลาด พัฒนามัคคุเทศก์ ผู้ประสานงานและบุคลากรเตรียมความพร้อม และปฏิบัติการโครงการนำร่องสรุปและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมนำร่อง

- พัฒนา เพื่อการปรับปรุงกระบวนการ โดยการวิเคราะห์กระบวนการในการ

จัดการท่องเที่ยวและองค์ประกอบต่างๆ มีบุคลากรประจำพาหนะมีความรู้ ทักษะที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดีมีการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวภายในพื้นที่โดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเข้าด้วยกันมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

1.3 วัดเนรมิตวิปัสสนา: แหล่งท่องเที่ยว

- ประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว และงานเทศกาลประเพณี เช่น ลอยกระทง สงกรานต์การวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนในการทำการตลาดทางออนไลน์

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ให้มากขึ้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้การท่องเที่ยวในเมืองมรดกโลก เช่น กิจกรรมทัศนศึกษาและสำหรับสื่อมวลชน

1.4 พระธาตุศรีสองรัก: การจัดการ

- มีเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยมีป้ายบอกทาง หรือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวมาตรฐานสากลมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีห้องน้ำสาธารณะที่ถูกต้องสุขลักษณะและถึงชยะอย่างเพียงพอ

- มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีระบบไฟฟ้าแสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือสนับสนุนให้มีสำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว

1.5 วัดเนรมิตวิปัสสนา: การจัดการ

- มีการปรับภูมิทัศน์ภายในสถานที่ท่องเที่ยวและมีลานทำกิจกรรมมีการจัดซุ้มทางเข้าที่สวยงามและเหมาะสมมีผู้รับผิดชอบใน

การจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ โดยจัดเจ้าหน้าที่
รับผิดชอบในการดูแลรักษามิให้แหล่งท่องเที่ยว
เสื่อมโทรม

- มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามา
มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
ของชุมชนมีการดูแลด้านความปลอดภัยให้แก่
นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐม
พยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว

- มีเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้า
หน้าที่ เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บ
ป่วยมีการทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิด
อันตรายและจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย

- มีเอกสาร แผ่นพับข้อมูลด้าน
การท่องเที่ยวเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยววิถีชีวิต
ของคนในชุมชนมีการบูรณาการกับวิถีชีวิตสมัยใหม่
มากขึ้นเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด
มีการจัดการ คือ การกระทำหรือปฏิบัติอย่างมี
เป้าหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและ
แนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพแท้จริงรวม
ทั้งข้อจำกัดต่างๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม
การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการ
ที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่กำหนดไว้ โดยการ
ร่วมมือกันทำ มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใด
บุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการพุทธ
ศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย
ผู้วิจัยอภิปรายผลจากการวิจัย ดังนี้

พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย พบว่า
พุทธศาสนสถานมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนายังเป็น
ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม
และประเพณี เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มี
คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม
ประเพณีที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งถ่ายทอดกันมาจากอดีต
จนถึงปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนสถานใน
จังหวัดเลย จึงมีการพัฒนาการในการเชิงบูรณาการ
หรือการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคของตน แนวคิด
ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการของพระปลัด
บุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์) (Phrapalad
Boonleard Katapukhao (Suttimal), 2017)
ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณี
ศึกษาวัดใหญ่ บางปลาจก กล่าวไว้ว่า พระพุทธ
ศาสนาได้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยมา
นานนับพันปี เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม
และพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัด เป็นผู้นำจิตใจ
ของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือการ
ร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรม เป็นเข้าหล่อ
หลอมวิถีชีวิตชาวพุทธไทย วัดเป็นแหล่งรวมของ
ศิลปกรรมอันล้ำค่า ทั้งด้านสถาปัตยกรรม
ประติมากรรมและจิตรกรรมที่ศิลปินได้ถ่ายทอด
ลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออก
มาในงานศิลปะอย่างกลมกลืนน่าชื่นชม เป็นพุทธ
ศิลป์ที่ให้คุณค่าทั้งด้านความงามและทั้งเป็นสื่อให้
คนได้เข้าถึงธรรมปฏิบัติ ซึ่งช่วยกลมเกลียวจิตใจ
มนุษย์ให้อ่อนโยนและสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น พัฒนาการ
พุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย อภิปรายผลเป็น

ประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ต้องมีกลไกและระบบบริหารที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและการสร้างกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจกับนักท่องเที่ยว ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องใช้ระบบการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การจัดเตรียมพุทธศาสนสถาน เพื่อเป็นสื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ถือได้ว่ามีความจำเป็นในด้านโครงสร้างพื้นฐานเช่นกันและการสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาหารและการแสดงวัฒนธรรม การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์นำเที่ยวชม เหล่านี้ ต้องมีการจัดการให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จนเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวช่วยกลับมาเที่ยวในพุทธศาสนสถานอีกครั้ง เพราะมีระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการของพระมหาธีรธรรมสาร (มาตรา) (Phramaha Thatchathorn Sirimangkhalo (Matra), 2013) ทำวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กล่าวไว้ว่า หน้าที่ในการจัดการ ซึ่งเป็นกระบวนการในการจัดการในด้านต่างๆ เช่น การวางแผนหรือการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน การจัดองค์การ คือ การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม การประสานงานเป็นการ

เชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ ไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด การควบคุม คือ การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้และหลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกัน ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน เป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การปรับปรุงพุทธศาสนสถาน โดยวางกรอบนโยบายให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพุทธศาสนสถาน เพื่อให้เกิดความประโยชน์ยิ่งขึ้น

1.2 การปรับปรุงกฎระเบียบ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและมีการลงโทษอย่างจริงจังต่อนักท่องเที่ยวที่ผิดต่อกติกา รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมเอื้อประโยชน์ในพุทธศาสนสถาน

1.3 การตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะกิจโดยเฉพาะเร่งรัดพัฒนาพุทธศาสนสถานโดยตรวจสอบข้อผิดพลาดของนักท่องเที่ยวหรือข้อบกพร่องที่มีอยู่ในพุทธศาสนสถาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 เจ้าอาวาสจัดทำแผนพัฒนาพุทธศาสนสถานในระยะยาว โดยระดมความคิดจากภาครัฐจากภาคเอกชนร่วมกันพัฒนาพุทธศาสนสถาน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด

2.2 การจัดการพุทธศาสนสถาน เพื่อให้เกิดความประโยชน์ในการท่องเที่ยวในการเรียนรู้ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีและส่งเสริมการเรียนรู้ทางพุทธศาสนา

2.3 การจัดการผลประโยชน์ให้เหมาะสม เกี่ยวกับรายได้ในการท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมในทางลบต้องมีบทลงโทษอย่างจริงจัง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานเชิงประเพณีและวัฒนธรรม

3.2 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานแบบยั่งยืน

3.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ตามแนวพุทธ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พุทธศาสนสถานในจังหวัดเลยที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา ประกอบด้วย จิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ท้องถิ่นและเรื่องราวของพุทธศาสนา มีคุณค่าทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน มีจารีตประเพณีท้องถิ่นในการรักษาพุทธสถานเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การบริหารจัดการพุทธสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ต้องประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ เช่น ป้าย หรือสื่อออนไลน์ ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ มีป้ายบอกทางชัดเจน มีความสะอาดปลอดภัย ภูมิทัศน์ที่เหมาะสม มีเครื่องอำนวยความสะดวก ห้องน้ำที่สะอาด เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้เดินทางมานมัสการหรือมาทำบุญ นำไปสู่เป้าหมายหลักคือ ชุมชนเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงเป้าหมายรอง คือ พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการเผยแพร่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tipitaka (Thai)*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya,
- Phramaha Thatchathorn Sirimangkhalo (Matra). (2013). Buddhist Tourist Management of Wat Nongweang, Muang District, Khonkaen Province. *Master of Arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrapalad Boonleard Katapuñño (Suttimal). (2017). Buddhist Tourism Management: A Case Study of Wat Yai, Bangplakod. *Master of Arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tongma, V. (2014). *Consequence of Tourism Activities Mangement on the Local Community Tumbon Maeram, Amphur Maeram Chaingmai, Thailand*. Chiang Mai : Maejo University.